

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การสะท้อนตัวตนของเด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบคิดในการทำวิจัยเพื่อครอบคลุมเนื้อหาการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การทารุณกรรมทางเพศต่อเด็ก

- 1.1 ความหมายของการทารุณกรรมทางเพศ
- 1.2 ชนิดของการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็ก
- 1.3 สาเหตุของการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็ก
- 1.4 ผลกระทบของการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็ก
- 1.5 วิธีการช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ
- 1.6 บทความฟื้นฟูสภาพจิตใจแก่เด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ
- 1.7 ชีวิตและเรื่องราวของเด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศในหน่วยงานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

2. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

3. บทบาททางกฎหมายและสังคมว่าด้วยการล่วงละเมิดทางเพศ

4. แนวคิดเกี่ยวกับการสะท้อนตัวตน

5. แนวคิดเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

6. ทฤษฎีการเล่าเรื่อง

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทารุณกรรมทางเพศต่อเด็ก

ความหมายของการทารุณกรรมทางเพศ

การทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กเป็นส่วนหนึ่งของความรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อเด็กและสตรี ซึ่งเป็นความรุนแรงต่อร่างกาย จิตใจ และเพศที่อาจเกิดขึ้นได้ในครอบครัว ชุมชนหรือการกระทำของรัฐ การล่วงละเมิดจึงมีความหมายกว้างขวาง ไม่สามารถให้คำจำกัดความที่ชัดเจนและรัดกุมได้ ทั้งนี้เนื่องจากแต่ละสาขาวิชาชีพที่แตกต่างกันย่อมมีทัศนะในการมองพฤติกรรมทารุณกรรมที่แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามได้มีผู้ให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

Philgail Horne and Corbin (อ้างในนิคาร์ตัน ชูวิเชียร, 2550) ได้ให้ความหมายว่าการกระทำทางเพศต่อเด็ก โดยที่เด็กไม่ได้ยินยอมหรือสมัครใจ อาจเกิดจากเด็กไม่สามารถบอกปฏิเสธการกระทำได้ หรือเด็กไม่มีวุฒิภาวะและกำลังในการปฏิเสธการกระทำ โดยการกระทำเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายและข้อห้ามของสังคม ซึ่งเป็นการกระทำทางเพศที่เกิดขึ้นระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ หรือระหว่างเด็กที่มีอายุนมากกว่ากับเด็กที่มีอายุน้อยกว่า เป็นบุคคลที่มีความแตกต่างของอายุและพัฒนาการ เป็นการกระทำทางเพศที่มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความรู้สึกทางเพศหรือความพึงพอใจตามความต้องการของบุคคลนั้น

สมศรี ไชยมงคล (อ้างใน อติศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์, 2552) ให้ความหมายว่า การปฏิบัติทางเพศต่อเด็กโดยเด็กไม่ยินยอมหรือยินยอมโดยไม่มีความเข้าใจว่าเป็นการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางด้านเพศสัมพันธ์หรือเป็นการปฏิบัติทางเพศต่อเด็กที่ผิดกฎหมายหรือไม่เป็นที่ยอมรับโดยบรรทัดฐานหรือนำนิยมทางสังคม

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2537) ได้ให้คำจำกัดความว่า เป็นการกระทำใด ๆ ต่อเด็กโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เด็กเป็นเครื่องมือตอบสนองความต้องการทางเพศของผู้ใหญ่ โดยที่เด็กยังไม่เจริญเติบโตถึงวุฒิภาวะที่เพียงพอที่จะเข้าใจการกระทำเหล่านั้น หรือตกลงยินยอมร่วมในการกระทำเหล่านั้น

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) ได้ให้ความหมาย การทารุณกรรมทางเพศ เป็นการกระทำที่หาประโยชน์ทางเพศกับเด็ก โดยที่เด็กไม่รู้สึกลัวเดือดร้อน เพราะไม่เข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้น แต่จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่ผิดปกติ เช่น การแอบดูเด็กขณะอาบน้ำ การมีเพศสัมพันธ์กับเด็ก เป็นต้น (วันที่สืบค้น 28 พฤษภาคม 2554 จาก <http://www.thaihealth.or.th>)

สรุปได้ว่า การทารุณกรรมทางเพศ หมายถึง การกระทำใด ๆ ต่อเด็ก โดยที่เด็กไม่ได้ยินยอมหรือสมัครใจ ซึ่งเป็นการกระทำทางเพศที่เกิดขึ้นระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่หรือระหว่างเด็กที่มีอายุ

มากกว่ากับเด็กที่มีอายุน้อยกว่า เพื่อตอบสนองความรู้สึกทางเพศหรือความพึงพอใจตามความต้องการของบุคคลนั้น โดยที่เด็กเข้าใจหรือไม่เข้าใจในกระตานั้น ซึ่งการกระทำนั้นเกิดจากการถูกบังคับ ข่มขู่ เพื่อให้เด็กยินยอมหรือไม่ยินยอมในการกระทำความผิดกล่าว

รูปแบบของการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็ก

การทารุณกรรมทางเพศในเด็กมีการแบ่งรูปแบบการทารุณกรรมทางเพศเด็กออกเป็น

2 ลักษณะ (อ้างในสำหรี จิตตินันท์ 2537) ดังนี้

1. กรณีที่ไม่รุนแรง

เป็นการทารุณกรรมทางเพศที่ไม่มีการสัมผัสร่างกาย เช่น การเปลือยกายให้เด็กดูวัยะเพศ แอบดูเด็กอาบน้ำ พุดจาลวนลาม พุดสองแง่สองง่าม โทรศัพทลามก หรือการให้เด็กดูภาพลามก เพื่อเร้งเร้าหรือกระตุ้นอารมณ์ทางเพศต่อเด็ก

2. กรณีที่รุนแรง

เป็นการล่วงละเมิดทางเพศที่มีการสัมผัสร่างกายเด็กด้วย แบ่งได้ 2 ลักษณะคือ

2.1 ยังไม่ถึงขั้นล่วงล้ำเข้าไปในอวัยวะเพศของเด็ก เช่น การลูบคลำอวัยวะเพศหรือสำเร็จความใคร่ให้ผู้กระทำ

2.2 มีการล่วงล้ำเข้าไปในอวัยวะเพศหรือทางทวารหนักของเด็ก เช่น การข่มขืนกระทำชำเรา การกระทำอนาจารทางทวารหนัก

รูปแบบการทารุณกรรมทางเพศเด็ก ซึ่งแบ่งตามความรุนแรงและการกระทำที่เกิดขึ้น จะเห็นได้ว่าวัยเด็กเป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการถูกทารุณกรรมทางเพศในรูปแบบต่าง ๆ ได้ง่าย เนื่องจากเป็นวัยที่ยังไม่เจริญเติบโตถึงวุฒิภาวะ เพียงพอที่จะเข้าใจการกระทำเหล่านั้นได้

ชนิดของการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็ก

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2537) ได้แบ่งชนิดของการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กอย่างกว้าง ๆ ได้ 2 แบบ คือ

1. มีการใช้กำลังบังคับขู่ขวัญเด็กให้มีกิจกรรมทางเพศด้วย ลักษณะที่รุนแรงที่สุดของแบบนี้ก็คือการข่มขืน (rape)

2. ไม่ได้มีการใช้กำลังบังคับขู่ขวัญ แต่มีการหลอกล่อ ชักชวนเด็กโดยให้สิ่งตอบแทนซึ่งอาจเป็นของรางวัล ขนม ของเล่น หรือการมีความสัมพันธ์เป็นพิเศษ เป็นคนโปรดของผู้ใหญ่ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ชนิดของการทารุณกรรมทางเพศเด็กเกิดได้จากการใช้กำลังบังคับขู่ขวัญ ซึ่งเป็นลักษณะของการใช้ความรุนแรงจากการทำร้ายร่างกายหรือจิตใจเด็ก ให้เกิดความเจ็บปวดทาง

ร่างกายหรือจิตใจ สำหรับชนิดของการทารุณกรรมทางเพศเด็กแบบไม่ใช่กำลังบังคับขู่เข็ญ แต่มีการหลอกล่อด้วยสิ่งของหรือเงิน เพื่อแลกเปลี่ยนกับการมีเพศสัมพันธ์กับเด็ก

สาเหตุของการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็ก

สมศรี ไชยมงคล (อ้างใน อติศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์, 2552) ได้จำแนกสาเหตุของการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กออกเป็น 3 ประเด็นคือ

1.) จากครอบครัว ผู้ปกครองหรือผู้ใหญ่

1.1 จากสภาพภายในตัวผู้กระทำผิดได้แก่ เคยมีประวัติถูกทารุณกรรมมาก่อนในวัยเด็ก มีปัญหาด้านจิตใจทางจิตเวช เช่น ชอบมีความสัมพันธ์ทางเพศกับเด็ก มีคุณธรรมในจิตใจต่ำ มีปัญหาทางอารมณ์จากความกดดัน เช่น ชีวิตสมรสมีปัญหาทำให้เกิดการเก็บกดทางเพศหาทางระบายที่เหมาะสมไม่ได้ (ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์กับคนวัยใกล้เคียงได้) จนกลายเป็นความผิดปกติทางเพศอย่างรุนแรง จึงหาทางออกกับคนที่อ่อนแอกว่า และพวกที่ใช้สารเสพติด ทำให้ขาดการยั้งคิดและมีแนวโน้มที่กระทำผิดได้ง่าย

1.2. สภาพภายในครอบครัวที่พบว่ามีความเสี่ยงสูง ได้แก่ ครอบครัวที่มีปัญหา เช่น ความยากจน ความสัมพันธ์ไม่ดีมีการทะเลาะขัดแย้งตลอดเวลาเกิดภาวะเครียดเสมอ ขาดความอบอุ่น มีการเลี้ยงดูไม่เหมาะสม ขาดการดูแลเอาใจใส่ปล่อยเด็กไว้ตามลำพัง เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบได้ในครอบครัวที่บทบาทของพ่อหรือแม่ไม่เหมาะสม โดยใช้การกระทำนี้เพื่อทดแทนบางสิ่งบางอย่าง เช่น กรณีที่เกิดจากพ่อเลี้ยง แม่หรือแม่เลี้ยง หรือผู้อุปการะ เป็นต้น หรือยอมให้เกิดการกระทำนี้ขึ้นเพื่อเหตุผลบางประการของตน หรือไม่มีอำนาจที่จะขัดขวางจึงต้องจำยอมให้เกิด

1.3. สภาพสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวที่แออัดอยู่ร่วมกันหลายครอบครัว ทำให้การไปมาหาสู่เข้าออกภายในบ้านสะดวก รวมทั้งครอบครัวที่แยกอยู่แบบโคตเดียว ห่างไกลชุมชน หรือในแหล่งที่มีการช่วยเหลือหรือความสัมพันธ์ทางสังคมต่ำ แหล่งที่มีการใช้สารเสพติดมาก ทำให้ขาดการยั้งคิดและทำผิดได้ง่าย

2.) ตัวเด็ก

2.1 เป็นเด็กที่มีการเจริญเติบโตเร็วและเป็นสาวกว่าวัย

2.2 เด็กใช้การเรียนรู้ว่าความสัมพันธ์ทางเพศ ทำให้ได้รับในสิ่งที่ขาดหายไป เช่น

ความรัก ความมั่นคง

2.3 เด็กมักมีขีดจำกัดในการปกป้องตนเอง โดยเฉพาะเด็กเล็ก เด็กพิการ ปัญญาอ่อน

3.) สังคม

3.1 รูปแบบสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง ทำให้ความเป็นอยู่แบบแผนของชีวิตในสังคมเปลี่ยนแปลงไป เช่น มีจำนวนครอบครัวเดี่ยวเพิ่มมากขึ้น ขาดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นต้น

3.2 ค่านิยมบริโภควัตถุหรือวัตถุนิยมสูงขึ้นทำให้ทุกคนแสวงหาเพื่อตอบสนองความต้องการของตน เช่น การขายบุตรเป็นโสเภณี

3.3 มีค่านิยมทางเพศที่ผิด ๆ ในสังคม เช่น ค่านิยมเปิดพรหมจรรย์ ดังนั้นจะเห็นได้ว่านอกจากสาเหตุที่เด็กจะถูกล่วงละเมิดทางเพศจากเหตุดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีการศึกษาว่า ผู้ล่วงเกินทางเพศต่อเด็กอาจเป็นใครก็ได้ ไม่จำกัดเพศและวัย แต่จากประสบการณ์พบว่าส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 คนคุ้นเคย คือ บุคคลที่เด็กรู้จักและไว้วางใจมาก่อน เช่น สมาชิกในครอบครัว ได้แก่ พ่อ แม่ พี่เลี้ยง แม่เลี้ยง พี่ น้อง ตลอดจนญาติ เพื่อนบ้าน พี่เลี้ยงเด็กครู พระ เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 คนแปลกหน้า คือ บุคคลที่เด็กไม่เคยรู้จักมาก่อน เช่น คนขับรถรับจ้าง กรรมกรก่อสร้าง เป็นต้น มักจะกระทำกับเด็กแต่ละคนเพียงครั้งเดียว และไปทำกับเด็กคนอื่นต่อๆ ไปอย่างไม่มีการสิ้นสุดจนกว่าจะถูกจับได้ เคยมีจำเลยคดีล่วงเกินทางเพศเด็กในสหรัฐอเมริกาที่รับสารภาพว่าเคยกระทำเด็กมาแล้วหลายร้อยคน

สรุปได้ว่าสาเหตุของการทารุณกรรมทางเพศเด็กมีอยู่มากมาย ซึ่งอาจเกิดจากตัวเด็กเองและจากสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการเลี้ยงดูจากผู้ดูแลที่เป็นสาเหตุหนึ่งที่มีการทารุณกรรมทางเพศเด็ก ไม่ว่าจะเกิดจากบุคคลที่คุ้นเคยหรือจากคนแปลกหน้า เนื่องมาจากความคุ้นเคยและไว้วางใจที่เด็กมีต่อผู้ใหญ่ ถึงแม้ว่าการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จะเจริญเติบโตให้เป็นไปตามวัย แต่พัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กบางรายก็ยังไม่สมบูรณ์ อันเนื่องมาจากการเรียนรู้ของเด็กแต่ละรายมีความแตกต่างกัน การรับรู้เรื่องเพศสัมพันธ์ที่ถูกต้องและเหมาะสมจึงยังไม่ดีพอ ทำให้ถูกชักจูงหรือล่อลวงให้ถูกทารุณกรรมทางเพศได้ง่าย

ผลกระทบของการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็ก

การทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กจะก่อให้เกิดผลกระทบที่รุนแรงและยาวนานทั้งต่อตัวเด็กเอง ครอบครัว และสังคม (อ้างในนิคาร์ตัน ชูวิเชียร, 2550) ดังต่อไปนี้

1. ผลกระทบต่อเด็ก

ด้านร่างกาย มีการศึกษาของอวัยวะเพศหรือทวารหนักเกิดบาดแผลและเลือดออกมาทางช่องคลอดหรือทวารหนัก เกิดการติดเชื้อ หรือ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และการอักเสบของ

อวัยวะเพศต่างๆ รวมทั้งการตั้งครรภ์ นอกจากนี้ยังพบว่ามีกรถูกทำร้ายตามร่างกายเนื่องจากการใช้กำลังขู่เชิญ บางรายอาจเสียชีวิตหรือพิการได้

ด้านจิตใจ ของเด็กจะมีผลกระทบต่อเด็กมาก ในรายที่ไม่รุนแรง เด็กจะมีอาการหวาดระแวง ตกใจง่าย วิดกกังวล นอนไม่หลับ ฝันร้าย เจ็บ ซึมเศร้าหลีกเลี่ยง ในเด็กเล็กจะเกิดพฤติกรรมถอยกลับไปสู่วัยที่ต่ำกว่าอายุบางรายที่ถูกทารุณกรรมอย่างรุนแรง จะทำให้เกิดอาการตื่นตระหนกอย่างมาก กลัว หรือรู้สึกว่าจะต้องเผชิญกับเหตุการณ์แบบนี้อีก กลายเป็นความผิดปกติของจิตใจ ซึ่งฝังลึกแม้เหตุการณ์นั้นจะผ่านไปนานแล้วก็ตามผลในระยะยาว จะเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านอารมณ์และพฤติกรรมทางด้านจิตใจ และเด็กจะเบี่ยงเบน เช่นเกิดความระแวงไม่ไว้วางใจบุคคลอื่นและสังคม โดยเฉพาะบุคคลที่มีลักษณะท่าทาง หน้าตาคล้ายหรือใกล้เคียงกับผู้กระทำต่อเด็ก ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองไม่ดี ไม่นับถือตนเอง รู้สึกบาป ลงโทษตนเอง และอาจนำไปสู่อาการซึมเศร้าหรือรุนแรงถึงขั้นพยายามฆ่าตัวตาย เกิดปัญหาทางด้านการปรับตัวทางสังคม มีการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ยาก ขาดทักษะทางสังคม มีปัญหาต่อการที่จะแสดงความรัก หรือผูกพันกับผู้อื่น และเกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมไปในทางที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ก้าวร้าวต่อต้าน คือ หุนหัน โมโหร้าย สมาธิไม่ดี มีปัญหาการเรียนเรียนเลวลง พฤติกรรมไม่เหมาะสมหนีออกจากบ้านและหันไปพึ่งสารเสพติด เป็นต้น นอกจากนี้ยังส่งผลถึงพัฒนาการทางบุคลิกภาพ จะเกิดความผิดปกติในด้านพฤติกรรมทางเพศ มีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม เช่น มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัย เนื่องจากถูกกระตุ้นจากการทารุณกรรมทางเพศตั้งแต่วัยเด็ก เกิดการเบี่ยงเบนทางเพศ เช่นเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ไม่สามารถมีชีวิตทางเพศที่เป็นปกติเช่นคนทั่วไปได้

ด้านพฤติกรรม เด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศบางรายอาจมีภาวะซึมเศร้า ผลการเรียนตกต่ำ หนีโรงเรียน ก้าวร้าว หนีออกจากบ้าน ไม่สามารถควบคุมระบบขับถ่ายหรือหวนกลับไปสู่พฤติกรรมต่ำกว่าวัยของตนอย่างกะทันหัน เสพยาเสพติด สำเร็จความใคร่ด้วยตนเองบ่อยผิดปกติ ยั่ววนหรือล่าส่อนทางเพศ บางรายอาจมีพฤติกรรมเสพติดทางเพศ

ด้านบุคลิกภาพ เด็กที่เคยถูกล่วงละเมิดทางเพศมักจะมีบุคลิกภาพที่ผิดแปลกไปในเด็กผู้หญิงก็อาจจะมีลักษณะท่าทางยั่ววนทางเพศมากขึ้น หรือหากเกิดในเด็กผู้ชายจะมีท่าทางก้าวร้าวทางเพศ

สรุปได้ว่า ผู้ที่เคยถูกทารุณกรรมทางเพศในวัยเด็กอาจมีแนวโน้มที่จะเป็นอาชญากรและอาชญากรทางเพศได้ โดยเฉพาะเด็กผู้ชาย ส่วนเด็กผู้หญิงมีแนวโน้มมีแนวโน้มของการมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลอื่นโดยไม่ซ้ำหน้า และทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายมีแนวโน้มของพฤติกรรม

เสพติดทางเพศ ซึ่งอาการต่าง ๆ เหล่านี้เป็นอาการของผลกระทบทางด้านอารมณ์และด้านจิตใจที่อาจเกิดขึ้น หลังเหตุการณ์นั้นผ่านมามากหลายปี เช่น เมื่อเด็กย่างเข้าวัยรุ่นหรือเมื่อเด็กโตเป็นผู้ใหญ่

2. ผลกระทบต่อครอบครัว

ในรายที่ผู้กระทำผิดเป็นบุคคลนอกครอบครัว บุคคลในครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับเด็กจะเกิดความโกรธ เกลียด รวมทั้งความรู้สึกผิดที่ไม่สามารถปกป้องเด็กไว้ได้ นอกจากนี้ยังทนต่อภาวะเสี่ยงพูดของคนรอบข้าง ทำให้ปรับตัวต่อความเครียดทั้งภายในและภายนอก ซึ่งหากปรับกับผลกระทบทางสังคมไม่ได้ อาจต้องย้ายที่อยู่ใหม่ เพื่อหนีสิ่งแวดล้อมนั้น แต่ถ้าเป็นกรณีที่เกิดจากบุคคลในครอบครัวผู้กระทำผิดเอง เด็กอาจต้องถูกส่งไปอยู่ที่อื่น เนื่องจากต้องมีผู้ที่สามารถดูแลปกป้องเด็กได้

3. ผลกระทบต่อสังคม

เยาวชนที่กระทำผิดทางด้านยาเสพติดและการค้าประเวณี พบว่าบางรายมีประวัติของการเคยตกเป็นเหยื่อของการถูกล่วงละเมิดทางเพศมาก่อน และในเยาวชนเร่ร่อนก็มีส่วนสัมพันธ์กับการตกเป็นเหยื่อของการกระทำนี้เช่นกัน นอกจากนี้ยังส่งผลถึงสถาบันครอบครัวด้วย เช่น บทบาทของพ่อแม่ที่ไม่เหมาะสม หรือการเกิดวงจรการกระทำเช่นนี้ขึ้นอีก หากเด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศไม่ได้รับการช่วยเหลือแก้ไข เป็นต้น

สรุปได้ว่าการถูกล่วงละเมิดทางเพศจะส่งผลกระทบต่อทั้งตัวเด็กเอง ซึ่งผลที่เกิดขึ้นกับตัวเด็กนั้น แม้ว่าหากเกิดการบาดเจ็บทางด้านร่างกาย แต่ไม่ช้านานบาดแผลนั้นก็อาจหายไปได้ แต่บาดแผลทางจิตใจของเด็กนั้นก็ส่งผลกระทบอันยาวนานแก่ตัวเด็กเอง ซึ่งบาดแผลทางจิตใจของเด็กนั้นต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนานกว่าที่เด็กจะลบภาพที่โหดร้ายนั้นหมดไปได้ นอกจากนี้ครอบครัวก็ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ เพราะครอบครัวอาจได้รับผลกระทบจากครอบครัวของผู้กระทำที่ก่อความอาฆาตแค้น หรืออาจมาทำร้ายครอบครัวของตัวเด็กได้ ส่งผลให้ต้องย้ายที่อยู่ใหม่ ส่วนผลกระทบทางด้านสังคมนั้น จะเป็นวงจรของการกระทำซ้ำ เพราะเด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศจะมีพฤติกรรมทางเพศที่ไวกว่าเด็กปกติทั่วไป หากไม่ได้รับการดูแลจากสังคมที่ดีพอ จะทำให้เด็กที่ถูกกระทำกลายเป็นผู้กระทำต่อผู้อื่นแทน เช่น การเป็นผู้จัดจ้างหาผู้หญิงไปค้าประเวณีเพื่อให้ได้สิ่งตอบแทนซึ่งวงจรการกระทำผิดนี้หากไม่ได้รับการดูแลและช่วยเหลือจากสังคมก็จะกลายเป็นวัฏจักรที่ยากต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในอนาคต่อไป

วิธีการช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ

การช่วยเหลือและการแก้ไข ต้องได้รับการช่วยเหลืออย่างรีบด่วนทันทีทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมทั้งครอบครัวของเด็กด้วยจำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างกุมารแพทย์ จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ พยาบาล ครู และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆซึ่งแนวทาง(วันที่สืบค้น 28 พฤษภาคม 2554 จาก <http://www.learners.in.th>) ดังนี้

1. เด็กบางรายอาจมาด้วยอาการบาดเจ็บทางกาย ควรให้การรักษาพยาบาลอาการทางกายอย่างรีบด่วน โดยเฉพาะบริเวณที่เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ บางราย อาจต้องปรึกษาแพทย์เฉพาะทางอื่นๆด้วย ควรมีการตรวจตามร่างกายในส่วนอื่นๆด้วย เพราะเด็กเหล่านี้มักถูกทารุณกรรมทางกายร่วมด้วย และควรระวังในเรื่องโรคติดเชื้อเรื้อรังทางเพศสัมพันธ์และป้องกันการตั้งครรภ์
2. ให้การรักษาด้านจิตใจและอารมณ์ของเด็ก หากเด็กมีความผิดปกติทางอารมณ์มาก จำเป็นต้องใช้ยาช่วยเช่นยาลดความวิตกกังวล ยาแก้เศร้าหรือยานอนหลับ เป็นต้น ในบางรายควรระวังในเรื่องการพยายามฆ่าตัวตาย ไม่ควรปล่อยให้อยู่ตามลำพัง ควรมีคนคอยดูแลใกล้ชิด จนกว่าจะได้รับการบำบัดทางจิต
3. ควรคำนึงถึงเรื่องความปลอดภัยของเด็กด้วย ในกรณีที่ถ้าปล่อยให้เด็กกลับบ้านแล้ว อาจมีแนวโน้มถูกล่วงละเมิดทางเพศได้อีก ควรรับเด็กไว้ในโรงพยาบาล หรือหน่วยงานที่จะให้ความคุ้มครองแก่เด็กได้ จนกว่าจะได้รับการจัดการแก้ไข หรือให้ความช่วยเหลือที่จำเป็น จนแน่ใจว่าบ้านเป็นแหล่งที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก ในขณะเดียวกันควรคำนึงถึงกรณีที่เด็กมีพี่น้องคนอื่นๆ ที่อาจถูกล่วงละเมิดได้ควรหามาตรการป้องกันและช่วยเหลือ เพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์เช่นนั้นขึ้นอีก
4. ควรให้การรักษาในระยะยาวทางด้านจิตใจแก่เด็ก จำเป็นต้องให้การประคับประคองทางด้านจิตใจและการรักษาด้วยการทำจิตบำบัด ซึ่งได้แก่ การให้คำปรึกษารายบุคคล กลุ่มจิตบำบัด เพื่อให้เด็กเกิดการปรับตัวทั้งทางด้านอารมณ์และจิตใจที่ดีและช่วยให้มีบุคลิกภาพเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้

5. ให้การช่วยเหลือด้านอื่นๆ ที่จำเป็น เช่น ทางกฎหมาย ควรมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ดำเนินการช่วยเหลือในด้านนี้โดยตรง เพื่อความสะดวกและถูกต้องในการดำเนินการต่อไป

สรุปได้ว่า การดูแลช่วยเหลือเด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศควรได้รับการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนจากผู้พบเห็น หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการช่วยเหลือทั้งทางภาครัฐและเอกชน หากเด็กไม่ได้รับการช่วยเหลือจะก่อให้เกิดผลกระทบที่ตามมาทั้งต่อตัวเด็กอันจะส่งผลให้พัฒนาการเกิดความล่าช้ากว่าเด็กปกติ นอกจากนี้สังคมก็ยังได้รับผลกระทบตามมา เช่น อาชญากรรม การใช้ความรุนแรง หรือการกดขี่ข่มเหงเพศที่ด้อยกว่า เป็นต้น ดังนั้นการดูแลป้องกันไม่ให้เกิดการถูกทารุณกรรมทางเพศ

จึงไม่ใช่หน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะช่วยดูแล สอดส่องเด็กและคนรอบข้างให้ปลอดภัยจากการถูกละเมิดทางเพศ

บทความฟื้นฟูสภาพจิตใจแก่เด็กที่ถูกละเมิดทางเพศ

ในปัจจุบันมีปัญหาเด็กถูกละเมิดทางเพศ หรือ ถูกข่มขืนค่อนข้างมาก มีทั้งเด็กผู้หญิงและ เด็กผู้ชาย ซึ่งผู้กระทำมีทั้งคนในครอบครัวและคนภายนอกครอบครัว ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต เด็กที่แตกต่างกัน

พญ.รัชณี ฉลองเกื้อกูล ผอ.ศูนย์สุขภาพจิตที่ 1 กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข กล่าวว่า ในส่วนของสุขภาพกาย หากมีเด็กถูกข่มขืน 1 ราย จะต้องดูความรุนแรงว่ามีการใช้กำลัง อาวุธ ทำร้ายร่างกายหรือไม่ นอกจากนี้จะดูการติดเชื้อ กรณีนี้จะเห็นได้ชัด เพราะมีร่องรอยให้ตรวจสอบได้ แต่สิ่งที่มองไม่เห็นคือ ปัญหาทางด้านจิตใจ จากประสบการณ์ที่ดูแลเด็กที่ถูกข่มขืน มีอายุตั้งแต่ 4 ขวบ-19 ปี พบว่ามีเด็กหลาย ๆ คน ได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจ แต่ไม่ได้รับความช่วยเหลือ พอโตขึ้น เขาจะมาหาเราอีกที เนื่องจากมีภาวะโรคซึมเศร้า พอย้อนกลับไปในอดีตทำให้ทราบว่า เขาเป็นผู้ที่เคยถูกล่วงละเมิดทางเพศในวัยเด็ก

ในกรณีที่ผู้กระทำเป็นคนในครอบครัว เป็นพ่อ หรือพ่อเลี้ยง วิธีการกระทำนั้นรุนแรง เช่น ถูก รุมโทรม มีการใช้อาวุธ หรือเป็นลักษณะของการค้ำมนุษย์ ถูก กระทำซ้ำหลาย ๆ ครั้ง ก็จะทำให้เกิดผลกระทบรุนแรงทางจิตใจค่อนข้างเยอะหรือเด็กอายุน้อย โดนกระทำตั้งแต่อายุน้อย ๆ พวกนี้ ความรุนแรงก็จะเยอะ ความรุนแรงเหล่านี้จะติดอยู่ในใจของเด็ก ยิ่งอายุน้อยการฟื้นฟูจิตใจจะยิ่งทำได้ลำบากและต้องใช้เวลา มันไม่เหมือนแผลกายหายไป แต่แผลใจค่อนข้างยาวนาน

ปัญหาที่พบ คือ เด็กบางคนคิดว่าตัวเองมีตราบาป เหมือนสินค้ามีตำหนิ ถูกทำลายไปแล้วไม่สามารถกลับมาเป็นอย่างเก่าได้ หรือบางคนคิดว่าตัวเองถูกทรยศหักหลัง โดยเฉพาะผู้กระทำเป็นพ่อ ซึ่งเป็นผู้ชายที่ควรไว้ใจที่สุดในโลกนี้ สำหรับเด็กคนหนึ่งเขาจะรู้สึกว่าจะไม่สามารถจะไว้วางใจใครได้อีกแล้ว

อีกปัญหาคือ เด็กเรียนรู้เรื่องเพศไม่ถูกวิธี เช่น บางคนถูกล่วงละเมิดทางเพศแล้ว ได้รับค่าขนม ได้เงิน เด็กก็จะมองว่า การกระทำแบบนี้มีความสุข ได้ประโยชน์ก็เป็นเหมือนการ เสพติดทางเพศ ทำให้เด็กเหล่านี้มีปัญหาคือ ไปมีเพศสัมพันธ์กับหลาย ๆ คน หรือในเด็กบางคนที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ กลายเป็นประสบการณ์ที่ไม่ชอบ พวกนี้ก็จะกลัวเรื่องเพศไปเลย ทำให้โตขึ้นมาไม่อยากมีแฟนเป็นเพศตรงข้าม แต่อยากมีแฟนเป็นเพศเดียวกัน เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศได้ เพราะฉะนั้นเด็กเหล่านี้ควรได้รับการฟื้นฟูและได้รับการช่วยเหลือเยียวยาฟื้นฟูทางจิตใจ

การฟื้นฟูต้องทำอย่างไรบ้าง พญ.รัชณี กล่าวว่า สิ่งแรกที่ต้องทำ คือ ให้ความรู้สึกความปลอดภัยกับเด็กกลุ่มนี้ก่อน ให้เขารู้ว่า ณ ตอนนี้เขาปลอดภัยแล้ว ตรงนี้เป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะจิตใจคนเรา เมื่ออยู่ในที่ที่ปลอดภัย หรืออันตรายจะกระทบกับจิตใจข้างในเยอะ

จากนั้นต้องสร้างความรู้สึกไว้วางใจ เพราะที่ผ่านมามีเด็กเจอกับความไว้วางใจไม่ได้มาโดยตลอด หลังจากนั้นมาคิดว่าเด็กมีภาวะรู้สึกผิดกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือเศร้าเสียใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือไม่ อาจจะมีความซึมเศร้าที่เราต้องรักษา

ต่อมาคือมาดูแลเรื่องคุณค่าของเขา ที่เด็กรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองหายไป เราจะมาช่วยอย่างไรให้เขามองตัวเองมีคุณค่า ให้เหลือรอยแผลน้อยที่สุด เพราะเด็กบางคนติดอยู่กับเรื่องนี้จนโต มองว่าตัวเองไร้ค่า ไม่ควรอยู่ในโลกนี้ต่อไป พวกนี้ก็จะทำอะไรที่เหมือนกับประชดชีวิต ใช้ชีวิตไปวัน ๆ ไม่สนใจสังคม

นอกจากนี้ผลกระทบที่ตามมาอีก คือ การเรียน เสียหาย สังคมต่อว่า อย่างชุมชนบางแห่งที่เห็นเด็กถูกรุมโทรม แทนที่จะมองว่าเป็นปัญหาของผู้กระทำ กลับมองว่าเป็นปัญหาของตัวเอง โทษว่าเด็กไปแต่งตัวยั่วยวน หรือต่อว่าเด็กว่ามีนิสัยอย่างนี้อยู่แล้ว แทนที่เด็กจะได้รับการช่วยเหลือจากชุมชน กลับถูกมองว่าเป็นปัญหาจากตัวเอง ดังนั้นเด็กเหล่านี้ต้องได้รับการฟื้นฟูช่วยเหลือว่า จะมองตัวเองอย่างไรให้ตัวเองมีคุณค่ามากขึ้น

ทั้งนี้การช่วยเหลือเด็ก 1 คน จะต้องช่วยเหลือทั้งครอบครัว อาจจะต้องให้ความรู้แก่ครอบครัวในการดูแลเด็ก ถ้าคนกระทำอยู่นอกครอบครัว คนในครอบครัวจะช่วยได้เยอะ แต่ถ้าคนกระทำอยู่ในครอบครัวมันก็ยังซับซ้อนมากขึ้น เช่น ผู้กระทำความผิดจะไปรับการรักษาหรือไม่อย่างพอที่เป็นผู้กระทำอาจจะต้องเข้าสู่กระบวนการรักษาแม่ที่อยู่ในบ้านซึ่งเป็นฝ่ายสมยอมมาโดยตลอดต้องลุกขึ้นมาเข้มแข็ง เราจะไปเสริมศักยภาพบ้านนี้อย่างไร ช่วยเหลือเขาอย่างไรให้ลุกขึ้นมาดูแลลูกสาวได้

เด็ก 1 คนต้องใช้เวลาฟื้นฟูจิตใจนานเพียงใด พญ.รัชณี กล่าวว่า ขึ้นอยู่กับผลกระทบของแต่ละคน เด็กบางคนต้นทุนดี อย่างน้อย ๆ ก็ติดตาม 1-2 ปีเหมือนกัน ถ้าเมื่อเขาต้นทุนดีสามารถสร้างคุณค่าของตัวเองขึ้นมาได้ใหม่และสามารถมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นว่าไม่ใช่ความผิดของเขาและกระบวนการทางด้านสังคม และกระบวนการยุติธรรมได้ส่งเสริมให้เขามองเห็นว่า คนผิดได้รับโทษ เด็กจะใช้เวลาไม่นานก็สามารถกลับมาใช้ชีวิตได้ปกติเหมือนเดิมแต่ที่นานคือกระบวนการยุติธรรมบ้านเราพิจารณานาน ดังนั้นการฟื้นฟูเด็กที่ถูกข่มขืนจริง ๆ ไม่ได้ทำแค่วิชาชีพเดียวแต่ทุกส่วนต้องช่วยกัน ไม่ว่าจะเป็นตำรวจ อัยการ นักสังคมสงเคราะห์ กระบวนการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) แต่บางคนต้องใช้เวลา 4-5 ปี เนื่องจากเด็กถูก กระทำซ้ำหลายครั้ง โดยที่ครอบครัวก็ไม่เข้มแข็งทำให้เด็ก ไม่ได้รับการช่วยเหลือ ขณะเดียวกันการช่วยเหลือเมื่อเด็กถูก

กระทำครั้งแรก เช่น เด็กถูกระงับ 8 ขวบ พ่อเลี้ยงเป็นผู้กระทำ เด็กได้รับการช่วยเหลือระดับหนึ่ง คือ พ่อติดคุก รักรับไป แต่เด็กไม่ได้รับการช่วยเหลือฟื้นฟูทางจิตใจตั้งแต่ตอนนั้น ทำให้เด็กพาตัวไปสู่การถูกระงับ ครั้งต่อ ๆ มา เกิดเป็นปัญหาซับซ้อนมากขึ้นเด็กก็ยังมองเห็นคุณค่าตัวเองที่เสียหาย ทำให้เด็กไม่สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้ตามปกติ (วันที่สืบค้น 17 พฤษภาคม 2554 จาก <http://www.dmh.go.th>)

ปัจจุบันพบว่า เด็กที่ถูกข่มขืนเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูทางจิตใจยังน้อยมากส่วนที่เราทำได้อาจจะเป็นส่วนยอดแค่นี้คนเดียวเท่านั้น ที่ไม่เป็นคดีความ หรือแจ้งขอความช่วยเหลือยังมีอีกมาก ซึ่งจากการทำงานร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์(พม.) จะมีศูนย์ประชาบดี ที่สามารถขอความช่วยเหลือได้ เมื่อเข้าไปตรงนั้นจะมีการเชื่อมโยงกับทีมสหวิชาชีพ ชีวิตและเรื่องราวของเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศในหน่วยงานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ในส่วนนี้เป็นการกลั่นกรองชีวิตและเรื่องราวของเด็กที่ประสบความรุนแรงทางเพศ เธอได้รับผลกระทบโดยตรงจากภัยการล่วงละเมิดทางเพศ แต่เมื่อวันหนึ่งที่เด็กสามารถหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก จนสามารถถ่ายทอดบทเรียนให้กับผู้หญิงและสังคมต่อไป โดยคาดหวังว่าบทเรียนของเธอนั้นจะเป็นคุณประโยชน์ให้กับผู้หญิงทุกคน (วันที่สืบค้น 17 พฤษภาคม 2554 จาก <http://www.loveat-1stclick.com>)

บันทึกประสบการณ์ชีวิต

วัย 15 ... เป็นนักเรียน และเป็นแม่

น้องเก้ เป็นชาวใต้ เป็นลูกสาวคนเล็กในจำนวนพี่น้องทั้งหมด 3 คน ซึ่งเกิดจากพ่อและแม่เดียวกัน เนื่องจากพ่อแม่ของน้องเก้แยกทางกันตั้งแต่แม่ตั้งครรภ์น้องเก้ได้เพียง 7 เดือน ส่วนเธออยู่ในความดูแลของแม่และพ่อเลี้ยงซึ่งรักเธอเหมือนลูกและเลี้ยงดูแบบตามใจ เมื่อน้องเก้อายุได้ราว 11 ปี พ่อได้ให้พี่ชายมารับน้องเก้ไปอยู่ด้วย น้องเก้มีโอกาสอยู่กับพ่อโดยลำพังและถูกพ่อข่มขืนเป็นครั้งแรก และพ่อยังคงทำซ้ำอีก 17 ครั้ง น้องเก้ไม่กล้าเล่าให้ใครฟัง เธอรู้สึกเครียดและกดดันมาก เธอมีโอกาสเล่าให้พี่ชายฟังเมื่อแม่ทราบเรื่อง ได้พาไปแจ้งความที่สถานีตำรวจภูธรประจำ

อำเภอ โดยตำรวจดำเนินการสอบสวนและส่งน้องเก้ไปตรวจร่างกายที่โรงพยาบาล มีนักสังคมสงเคราะห์โรงพยาบาลเข้ามาช่วยเหลือดูแล

ศาล ตัดสินจำคุกพ่อของเธอ 100 กว่าปี และลดโทษลงมาเป็นจำคุก 54 ปี ซึ่งแม้ว่าน้องเก้จะรู้สึกโล่งใจ ที่พ่อไม่สามารถออกมาทำร้ายเธอได้อีกแล้ว แต่เธอก็รู้สึกเสียใจที่มีส่วนทำให้พ่อต้องมาติดคุก หลังจากนั้น น้องเก้ย้ายมาอยู่ที่สถานสงเคราะห์ของรัฐประมาณ 10 เดือน แม่กับพี่ชายจึงมารับกลับ โดยให้น้องเก้ไปอาศัยอยู่กับครอบครัวของพ่อ ส่วนแม่อยู่กับพ่อเลี้ยงในอำเภอเมือง

ในช่วงเวลานั้น น้องเก้เริ่มสนิทสนมกับญาติผู้ชายคนหนึ่ง จนกระทั่งมีเพศสัมพันธ์กันโดยไม่ได้ป้องกัน ต่อมาประจำเดือนไม่มา เมื่อตั้งครรภ์ได้ประมาณ 5 เดือน แม่จึงรู้เรื่องและได้บอกให้น้องเก้ไปทำแท้ง แต่คลินิกไม่ทำให้ แม่จึงพาน้องเก้มาเช่าบ้านอยู่ที่จังหวัดใกล้เคียง

กรุงเทพมหานคร จนเมื่อคลอด โรงพยาบาลแนะนำให้มาพักที่บ้านพักฉุกเฉิน เธอจึงตัดสินใจให้แม่พามาเข้าพักร่วมกับบุตรที่เพิ่งคลอด

บ้านพักฉุกเฉินให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นด้านการดูแลตนเองและบุตร ให้คำปรึกษาน้องเก้ในด้านอารมณ์ความรู้สึกและสภาพจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นความรู้สึกผิดบาปที่พ่อต้องติดคุก ความรู้สึกผิดที่ตนเองมีความสัมพันธ์ชู้สาวกับญาติสนิท ความรู้สึกกลัวที่จะต้องเลี้ยงลูกคนเดียว ตั้งแต่อายุน้อย ซึ่งนักสังคมสงเคราะห์ได้ให้คำแนะนำดูแลด้านการปรับตัว เพื่อให้เธอมีกำลังใจที่เข้มแข็ง ส่วนในด้านการศึกษา น้องเก้ตัดสินใจเข้าเรียนต่อในโรงเรียนในภาคปกติ โดยในระหว่างที่ไปโรงเรียนก็ได้ฝากลูกไว้ที่บ้านพักฉุกเฉินและก็เลี้ยงลูกเอง

จากบทความดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ ได้รับผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ในกรณีที่มีการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็ก ให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจแยกตัวเด็กจากครอบครัวและต้องรีบจัดให้มีการตรวจรักษาทางร่างกายและจิตใจโดยใช้กระบวนการจากทีมสหวิชาชีพ หลังจากนั้นต้องจัดให้เด็กอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อหาวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กต่อไป ตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว เมื่อเด็กสามารถอยู่ในที่ที่ปลอดภัยเจ้าหน้าที่ต้องทำการบำบัดและฟื้นฟูเด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างเร่งด่วน เนื่องจากบางครั้งบาดแผลทางร่างกายของเด็กอาจใช้ระยะเวลาไม่นานในการรักษา และในสภาพจิตใจของเด็กแล้วต้องได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง ดังเช่นกรณีของน้องเก้ในบทความข้างต้น ที่ต้องประสบปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย ทั้งความรู้สึกผิดที่ทำให้พ่อแท้ ๆ ติดคุกหรือการท้องในเวลาอันไม่สมควรในขณะที่ผู้ชายไม่รับผิดชอบ เด็กต้องอยู่ในภาวะจำยอมในการเลี้ยงดูลูกในสภาพจิตใจที่ย่ำแย่ หากเมื่อได้รับการฟื้นฟูดูแลอย่างต่อเนื่องให้เด็กได้รู้ถึงคุณค่าในตนเอง โดยเจ้าหน้าที่ดูแลให้การช่วยเหลือนั้นต้องใช้วิธีการทำให้คำปรึกษาในการบำบัด ตลอดจนการใช้กิจกรรม

กลุ่มและเดี่ยวในการบำบัดฟื้นฟูช่วยเหลือเด็ก การให้ความรักและความอบอุ่นในการเพิ่มทักษะชีวิตให้แก่เด็กจะช่วยทำให้เด็กสามารถยืนหยัดที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคมได้เช่นคนปกติทั่วไป

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546

หลายปีที่ผ่านมาปัญหาที่เกิดขึ้นแก่เด็กและเยาวชนเกิดขึ้นมากมายหลายเรื่องราวเป็นที่สนใจของพ่อแม่ผู้ปกครอง และนับวันจะทวีความรุนแรง และวิกฤติขึ้นยากแก่การแก้ไข หลาย ๆ ฝ่ายได้ระดมช่วยกันแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ด้วยวิธีการต่าง ๆ มากมาย วิธีหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนได้แต่ยังมีได้ถูกนำออกมาใช้อย่างจริงจังเป็นรูปธรรม ก็คือวิธีการทางกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ซึ่งมีผลใช้บังคับมาตั้งแต่วันที่ 30 มีนาคม

2547

กฎหมายคุ้มครองเด็กฉบับนี้บังคับใช้กับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ และนักเรียนนักศึกษา เป็นกฎหมาย ที่ให้การคุ้มครอง ช่วยเหลือเยียวยาแก้ปัญหา และส่งเสริมความประพฤติดีก มิใช่กฎหมายที่กำหนดโทษเอาโทษแก่เด็ก มีสาระสำคัญกำหนดเป็นหลักการ ในเบื้องต้นให้ทุกคนปฏิบัติต่อเด็กโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุด ของเด็ก และไม่เลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรม และกำหนดมาตรฐานให้พ่อแม่ ผู้ปกครองมีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนพัฒนาเด็กและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ทั้งยังได้กำหนดวิธีการคุ้มครองเด็กเป็น 3 วิธี คือการสงเคราะห์เด็ก การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก และการส่งเสริมความประพฤตินักเรียนนักศึกษาและได้กำหนดแนวทางในการคุ้มครองเด็กทั้งสามวิธีดังกล่าวไว้ด้วย ดังนี้

1. การสงเคราะห์เด็กเป็น การให้ความช่วยเหลือแก่เด็ก และผู้ปกครอง ที่อยู่ในภาวะต้องได้รับการสงเคราะห์ เพื่อให้เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดู และมีพัฒนาการที่เหมาะสม ได้แก่เด็กที่ขาดไร้อุปการะ เด็กที่ตกทุกข์ได้ยากไร้ที่พึ่ง เช่น เด็กเร่ร่อน เด็กกำพร้า เด็กถูกทอดทิ้ง เป็นต้น และเด็กที่พ่อแม่ผู้ปกครอง ไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดู หรือไม่อยู่ในภาวะ ที่อาจเลี้ยงดูได้ เช่น พ่อแม่ที่หย่าร้าง พ่อแม่ที่ติดคุก พ่อแม่ที่ติดสุรา ยาเสพติด พ่อแม่ที่ทำทารุณกรรม ต่อเด็ก เป็นต้น เด็กเหล่านี้จะได้รับการช่วยเหลือสงเคราะห์จากหน่วยงานของรัฐในการเลี้ยงดู อบรม ฝึกอาชีพ หรือบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ ทางร่างกายและจิตใจ

2. การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เป็นการให้ความคุ้มครองเด็ก ที่ถูกทำทารุณกรรม ให้ได้รับความปลอดภัย จากอันตราย เช่น เด็กที่ถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจ ถูกล่อลวงละเมิดทางเพศถูกหน่วงเหนี่ยวกักขัง ไม่ว่าจากผู้อื่นหรือบุคคลใกล้ชิดในครอบครัวและให้ความคุ้มครองเด็กที่มีความประพฤติไม่สมควร เด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำผิดให้มีสวัสดิภาพ ได้รับความ

ปลอดภัย เด็กเหล่านี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ สามารถเข้าไปช่วยเหลือ แยกเด็กให้พ้นจากภัยอันตราย และนำเด็กไปคุ้มครองสวัสดิภาพตามวิธีการ ตามที่กฎหมายกำหนดได้ เช่น บำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ ทางร่างกายและจิตใจ อบรมเลี้ยงดูให้การศึกษา ฝึกหัดอาชีพ อบรมจริยธรรม เป็นต้น

3. การส่งเสริมความประพฤตินักเรียนนักศึกษาเป็นการส่งเสริมให้เด็กนักเรียน นักศึกษา มีความประพฤติที่เหมาะสม มีความปลอดภัย และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยวิธีการแนะแนว ฝึกอบรม และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครองได้รับทราบทบทวนที่ของตนเอง ซึ่งภารกิจนี้ โรงเรียน สถานศึกษาและคุณครูผู้ปกครอง เป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่จะต้อง ช่วยกันทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ กฎหมายกำหนดไว้

สรุปได้ว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายที่มีลักษณะมุ่งป้องกันและ คุ้มครองเด็ก ซึ่งไม่ใช่กฎหมายที่มุ่งเน้นการลงโทษ พระราชบัญญัตินี้เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะ นำไปสู่การช่วยเหลือของภาครัฐ เอกชน และองค์กรอิสระในการช่วยเหลือและแก้ปัญหาให้กับเด็ก ที่ประสบปัญหา เช่น เด็กที่ถูกปล่อยปละละเลย เด็กที่ถูกทารุณกรรมทางร่างกายและเพศ เด็กที่ถูก ชักจูงให้ทำงานที่เสี่ยงต่อการเกิดอันตราย เช่น เด็กขายพวงมาลัย เด็กเร่ร่อนขอทาน และเด็กที่มี พฤติกรรมเสี่ยง เช่น เมาแล้วขับ เทียวยามวิกาล เป็นต้น

พ.ร.บ.ฉบับนี้มีทั้งหมด 9 หมวด 88 มาตราด้วยกัน แยกเป็น

มาตรา 1 - 6 อธิบายความหมายที่เกี่ยวข้องกับ พ.ร.บ.ฉบับนี้

หมวด 1 ที่ว่าด้วยเรื่องคณะกรรมการคุ้มครองเด็ก ประกอบด้วยมาตรา 7 – 21

หมวด 2 ที่ว่าด้วยเรื่องการปฏิบัติต่อเด็ก ประกอบด้วยมาตรา 22 – 31

หมวด 3 ที่ว่าด้วยเรื่องการสงเคราะห์เด็ก ประกอบด้วยมาตรา 32 -39

หมวด 4 ที่ว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ประกอบด้วยมาตรา 40 – 47

หมวด 5 ที่ว่าด้วยเรื่องผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ประกอบด้วยมาตรา 48 – 50

หมวด 6 ที่ว่าด้วยเรื่องสถานรับเลี้ยงเด็ก และสถานพัฒนาและฟื้นฟู ประกอบด้วยมาตรา

51 – 62

หมวด 7 ที่ว่าด้วยเรื่องส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา ประกอบด้วย

มาตรา 63 – 6

หมวด 8 ที่ว่าด้วยเรื่องกองทุนคุ้มครองเด็ก ประกอบด้วยมาตรา 68 – 77

หมวด 9 ที่ว่าด้วยเรื่องออกกำหนดโทษ ประกอบด้วยมาตรา 78 – 86

บทเฉพาะกาล ประกอบด้วยมาตรา 87 – 88

ในหมวด 4 มาตรา 40 ว่าด้วยการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ระบุไว้ว่า เด็กที่ถูกทารุณกรรมควร
 พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยต้องนำเด็กไปรับการตรวจรักษาทางร่างกายและจิตใจโดยเร็ว
 ที่สุด และต้องทำการสืบเสาะข้อมูลทางครอบครัวเพื่อประกอบการพิจารณาวิธีการคุ้มครอง
 สวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็ก ในระหว่างการสืบเสาะข้อมูลอาจส่งตัวเด็กไปสถานแรกรับหรือถ้า
 จำเป็นต้องให้การสงเคราะห์ก็จะพิจารณาให้การสงเคราะห์เด็กตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และถ้า
 จำเป็นต้องให้การฟื้นฟูสภาพจิตใจจะต้องรีบส่งเด็กไปยังสถานพัฒนาและฟื้นฟู

1. ประชาชนทุกคน มีหน้าที่ช่วยเหลือเบื้องต้น และแจ้งเหตุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อพบเห็นเด็ก ตกอยู่ในสภาพที่ต้องคุ้มครอง ดังกล่าว และห้ามกระทำการไม่สมควรต่อเด็ก เช่น ทำทารุณกรรม ทำร้าย ล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็ก จำหน่ายแลกเปลี่ยน ให้สุราหรือบุหรี่แก่เด็ก บังคับขู่เข็ญ ส่งเสริม ยินยอมให้เด็กประพฤติดนไม่สมควร เสี่ยงต่อการกระทำผิด เล่นการพนัน เสพสุราหรือเข้าไปในสถานที่ไม่สมควร ใช้เด็กไปขอราน กระทำผิดต่อกฎหมาย แสดงลามกอนาจาร เป็นต้น

3. พนักงานเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐ มีหน้าที่สงเคราะห์ ค้ำครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติของเด็ก นักเรียน นักศึกษา ตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด

จากพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กในหมวด 3 มาตรา 4 เป็นกฎหมายที่ได้บัญญัติให้ทุกคนในสังคมมีหน้าที่ในการดูแล ปกป้องและช่วยเหลือเด็กโดยให้ได้รับการคุ้มครองจากภัยอันตรายต่าง ๆ

ในสังคม และคำนึงถึงความเหมาะสมในการช่วยเหลือเด็กแต่ละราย พร้อมให้เด็กได้รับประโยชน์สูงสุดจากการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ

บทบาททางกฎหมายและสังคม ว่าด้วยการทารุณกรรมทางเพศ

ปัจจุบันปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก ทั้งในที่สาธารณะและในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็น การทารุณกรรมทางเพศ ทั้งการข่มขืน การคุกคามทางเพศ การตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ การบังคับค้าประเวณี ตลอดจนการทุบตีทำร้ายร่างกาย เป็นต้น มีสถิติเพิ่มมากขึ้นตลอดเวลา แม้จะมีความพยายามจะแก้ไขปัญหาอยู่บ้าง แต่ก็ยังมิได้มีมาตรการทางกฎหมายและทางสังคมที่แท้จริงใน อันที่จะคุ้มครอง และเยียวยาแก่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง จึงได้มีการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อ รับผิดชอบปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิง เพื่อให้มีการให้ความช่วยเหลือปกป้องผู้หญิงและเด็กที่ถูก กระทำรุนแรง ทั้งในภาครัฐและเอกชน โดยในหน่วยงานของรัฐนั้นได้มีบทบาทเข้ามาช่วยเหลือ โดยการจัดตั้งศูนย์ประชาบดี ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อ รับเรื่องราวร้องทุกข์ที่มีกลุ่มเป้าหมายโดยเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและการสร้างหลักประกัน ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ให้เด็กและสตรี โดยจะบริหารจัดการการค้ามนุษย์ให้ หมดสิ้นไปจัดการเลือกปฏิบัติและการละเมิดสิทธิเด็กและสตรีทุกรูปแบบและอย่างเด็ดขาด ประกอบกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีนโยบายที่จะ แก้ไขปัญหาและลดภาวะการคุกคามความมั่นคงในชีวิตของมนุษย์ การแก้ไขปัญหาความรุนแรงใน ครอบครัว ขบวนการค้ามนุษย์โดยใช้มาตรการทางสังคมและกฎหมาย นอกจากนี้ยังได้เพิ่ม บทบาทให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และ องค์การ บริหารส่วนตำบล จัดทำโครงการป้องกันการค้าหญิงและเด็ก ทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบลและ จังหวัด เพื่อเข้ามาช่วยเหลือและป้องกันการทารุณกรรมทางเพศแก่เด็กในท้องถิ่นของตน

สรุปได้ว่า ในปัจจุบันสังคมได้ให้การช่วยเหลือเด็กและผู้หญิงที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ จึงได้ มีการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐเพื่อรับผิดชอบและให้การช่วยเหลือเด็กและผู้หญิงกลุ่มดังกล่าว ที่จะ ช่วยเหลือทั้งทางด้านกฎหมายและทางสังคม นอกจากนี้ยังได้เพิ่มบทบาทหน้าที่ขององค์การ บริหารส่วนท้องถิ่นเพื่อให้การช่วยเหลือเด็กและผู้หญิงที่อยู่ในชุมชนได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการสะท้อนตัวตน

การสะท้อนตัวตน เป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงมาจากความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ซึ่งในแต่ละบุคคลก็จะมีรูปแบบในการสะท้อนตัวตนที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละบุคคล โดยใช้กลไกในการป้องกันตัว

กลไกการป้องกันตัว (Defense Mechanism) เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่สะท้อนถึงตัวตนที่แท้จริงของบุคคล เพื่อลดความเครียด ความกังวลใจ ความคับข้องใจหรือความขัดแย้งในใจ นอกจากนี้บุคคลมักใช้กลไกการป้องกันตนเอง เมื่อต้องเผชิญปัญหาต่าง ๆ เพื่อระงับหรือบรรเทาความเครียด ความกังวลใจ หรือลดอารมณ์ ความเจ็บปวดต่าง ๆ ให้น้อยลง นอกจากนี้ยังใช้กลไกป้องกันตน เพื่อป้องกันตนเองจากสภาพจิตใจที่แปรปรวน การใช้กลไกป้องกันตนเองจะเกี่ยวข้องและขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลและเมื่อทราบและเกิดการเรียนรู้ถึงกลไกนี้แล้ว บุคคลก็จะนำไปใช้ในบางสถานการณ์หรืออาจนำไปใช้จนกลายเป็นนิสัยประจำตัวหากมีการใช้บ่อย ๆ ซึ่งการใช้ในลักษณะนี้แสดงให้เห็นว่าบุคคลมีแนวโน้มที่จะหลอกตนเอง และพยายามบิดเบือนจนกลายเป็นไม่ยอมรับความเป็นจริง อย่างไรก็ตาม การใช้กลไกป้องกันตนเองจะมีผลเสียต่อบุคคลไม่มากนักน้อย แต่การใช้กลไกป้องกันตนก็มีความจำเป็นในบางสถานการณ์ เพราะการใช้กลไกป้องกันตนจะช่วยปิดเป่าความวิตกกังวล ความคับข้องใจ และช่วยให้อารมณ์ที่ผิดหวัง ลดน้อยลง ซึ่งจะช่วยให้บุคคลรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น แต่ถ้าหากบุคคลนั้นนำมาใช้มากเกินไปก็อาจจะเป็นอันตรายต่อบุคคลนั้นได้ เพราะจะทำให้บุคคลนั้นไม่กล้าที่จะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตของเขา ส่งผลให้บุคคลนั้นไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้เช่นคนปกติทั่วไป

สำหรับกลไกป้องกันตนเองที่ผู้ศึกษานำมาศึกษา คือ การเรียนรู้ทางสังคม (Social learning theory) เนื่องจาก พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างต่อเนื่องระหว่างความคิด พฤติกรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งทฤษฎี การเรียนรู้ทางสังคม ได้นำมาอธิบายความก้าวร้าวและความผิดปกติ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

Bandura ได้พัฒนาทฤษฎีปัญญาด้านสังคม (Social Cognitive Theory) ของการกระทำของมนุษย์ กล่าวว่า มนุษย์มีลักษณะของการจัดองค์ความคิดของตนเองคือ คิดเชิงรุก ประเมินตนเอง และการควบคุมตนเอง ไม่ใช่เป็นเพียงสิ่งมีชีวิตที่ตอบสนอง ถูกจัดรูปร่างโดยการกระทำของสิ่งแวดล้อมหรือจากแรงขับที่ซ่อนอยู่ภายในตนเองเท่านั้น (วันที่สืบค้น 28 พฤษภาคม 2554 จาก <http://jiraphorn1.blogspot.com>)

ทฤษฎี การเรียนรู้ทางสังคม ของ Bandura ได้เน้นความสำคัญของการสังเกตและเอาอย่าง ความคิดและอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อผู้อื่น Bandura กล่าวว่า

“ถ้าหากว่าคนเราจะเรียนรู้จากผลของการกระทำของตนเองอย่างเดียว การเรียนรู้จะเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความมานะบากบั่นเป็นอย่างมาก โดยที่ยังไม่ต้องไปพูดถึงเรื่องความเสี่ยงในการเรียนรู้ ยังดีที่เราเรียนรู้พฤติกรรมต่างๆ โดยการสังเกตผ่านตัวอย่าง จากการสังเกตคนอื่น ทำให้เราเกิดความคิดว่าจะแสดงพฤติกรรมใหม่ๆอย่างไร และในโอกาสอื่นๆต่อมา เราก็ใช้ข้อมูลที่ได้เรียนรู้พวกนี้ มาเป็นไกด์ในการแสดงพฤติกรรม”

ขอบเขตและการนำไปใช้

ทฤษฎี การเรียนรู้ทางสังคม ถูกนำมาอธิบายความก้าวร้าวและความผิดปกติ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม นอกจากนี้ยังเป็นพื้นฐานทางทฤษฎีของการแสดงพฤติกรรม ตัวอย่างซึ่งใช้ในการฝึกอบรมต่างๆ แบบดูรณรงค์การศึกษาเกี่ยวกับ ความมีประสิทธิภาพของตนเอง ในบริบทที่หลากหลาย (วันที่สืบค้น 28 พฤษภาคม 2554 จาก <http://puvadon.multiply.com>)

ตัวอย่าง

เราเรียนรู้หลายสิ่งหลายอย่างผ่านโฆษณาทีวี โฆษณามักจะชี้นำว่าการดื่มเครื่องดื่มบางอย่างหรือใช้ยาสระผมบางยี่ห้อทำให้คนรอบข้างสนใจในตัวเราและมักจะมีคนสวยๆหรือหล่อๆเข้ามาหา ขึ้นอยู่กับกระบวนการต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่นความสนใจหรือแรงจูงใจ เราอาจเลียนแบบพฤติกรรมที่อยู่ในโฆษณา และซื้อสินค้าที่เขาโฆษณากันไปตามระเบียบ

หลักการ

1. ระดับการเรียนรู้ผ่านการสังเกต จะเกิดขึ้นได้ด้วยการรู้จักจัดระเบียบและชักจูงพฤติกรรมที่เลียนแบบอย่างมีความหมาย และนำไปใช้อย่างเปิดเผย การแปลงพฤติกรรมที่เลียนแบบมา ในรูปของคำพูด ตรา หรือภาพ จะถูกเก็บไว้ในหัว ได้ดีกว่าการสังเกตเฉยๆ
2. คนเรามีแนวโน้มที่จะยอมรับพฤติกรรมที่เราเห็นว่าน่าจะเอาอย่าง ถ้าพฤติกรรมนั้นทำให้เกิดผลที่เราเห็นว่ามีคุณค่าพอ
3. คนเรามีแนวโน้มที่จะยอมรับพฤติกรรมที่เราเห็นว่าน่าจะเอาอย่าง ถ้าต้นแบบพฤติกรรมนั้นมีความคล้ายคลึงกับเรา และเรานับถือสถานภาพและพฤติกรรมซึ่งมีคุณค่าพอที่จะนำไปใช้ได้จริง

สรุปได้ว่า Bandura เชื่อว่าพฤติกรรมหลายชนิดที่คนแสดงออกมา เป็นพฤติกรรมที่ได้มาจากการสังเกตและการเลียนแบบบุคคลอื่น จากการเรียนรู้โดยผ่านการสังเกต แล้วนำไปตีความเป็นสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองเกิดความเข้าใจได้ง่ายโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 และสั่งงานทาง

ระบบประสาทให้กระทำซ้ำ ๆ เพื่อให้เกิดความเคยชิน และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น การสร้างแรงจูงใจเป็นการตอบย้ำความต้องการให้ตนเองได้พัฒนาการสิ่งนั้นให้ดีขึ้น

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ศึกษาว่า มนุษย์ พฤติกรรม และสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันอย่างไร ทฤษฎีนี้ปฏิเสธทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและปัญญานิยม เพราะทฤษฎีทั้งสองไม่ได้นำสิ่งแวดล้อมมาพิจารณาด้วย ทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยสังคมเชื่อว่า การเรียนรู้ส่วนใหญ่เกิดจากการทำตามแบบของโมเดล

นอกจากนี้ Karen Horney มีความเชื่อว่ามนุษย์เราเกิดมาเพื่อแข่งขัน ซึ่งมีการแข่งขันกันอย่างมาก เป็นความต้องการที่ไม่รู้จักแยกแยะในการเอาชนะและหลีกเลี่ยงความพ่ายแพ้ด้วยทุกวิถีทาง เพื่อปกป้องความรู้สึกว่าตัวเองยังมีค่าอยู่ บุคคลประเภทที่รักการแข่งขันจะไม่เชื่อใจใครจนกว่าเขาได้พิสูจน์ตัวเองแล้วว่าเป็นคนซื่อสัตย์ บุคคลดังกล่าวพยายามเอาชนะความรู้สึกมีปมค้อยด้วยการพยายามต่อสู้เพื่อความเหนือกว่า โดยกลายเป็นคนมองโลกในแง่ร้าย ดันทุรัง เย่อหยิ่ง ก้าวร้าวและดูถูกคนอื่น Horney มุ่งประเด็นไปที่รากฐานที่มาของอาการโรคประสาทของบุคคลจากการเลี้ยงดูของครอบครัวที่มีส่วนสำคัญในการสร้างให้คน ๆ นั้นเป็นโรคประสาทหรือไม่ เช่น การไม่ให้เกียรติลูกและไม่สนใจความต้องการของลูก คล้ายกับ กลไกป้องกันตนเองของ Freud แต่ Horney เชื่อว่า เด็กมักจะใช้เจตคติป้องกันตัวเองโดยวิธีการปกป้องตัวเองชั่วคราว ที่เรียกว่าการต่อสู้เพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย (neurotic needs) ซึ่งแบ่งเป็น 10 ประการดังนี้

1. The neurotic need for affection and approval – คนที่ต้องการความรักอย่างไม่แยกแยะ พวกนี้มักจะหุนหา เชื่อคนง่าย และกลัวการถูกปฏิเสธ
2. The neurotic need for a "partner" who will take over one's life – คนที่ต้องการที่จะมี "คู่ชีวิต" อย่างที่สุจนเกินไป พวกนี้มักจะเป็นพวกที่ขาดแหล่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจอย่าง ที่สุด
3. The neurotic need to restrict one's life within narrow borders – ความต้องการแบบประสาทเพื่อควบคุมชีวิตของตัวเองอยู่ในวงแคบๆ
4. The neurotic need for power – ความบ้าอำนาจแบบประสาท
5. The neurotic need to exploit other – คนที่มักจะเอาเปรียบผู้อื่น มักเป็นคนมองโลกในแง่ร้าย ไม่ไว้วางใจใครทั้งนั้น
6. The neurotic need for social recognition and prestige – คนที่ให้ความสำคัญกับยศฐาบรรดาศักดิ์จนเกินไป
7. The neurotic need for personal admiration – คนที่เป็น โรคประสาทมักจะรู้คิดว่าตนเองนั้นน่าขะแขยง ดังนั้นคนประเภทนี้จึงมักจะต้องการให้คนอื่นมาชื่นชมชมชอบตนเองจนเกินไป

8. The neurotic ambition for personal achievement -- คนประเภทนี้จะต้องการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตเพื่อให้ได้มาซึ่งเกียรติยศ และการเคารพ

9. The neurotic need for self-sufficiency and independence – คนประเภทนี้มักจะต้องการอยู่อย่างสันโดษ โดย การแสดงความเหินห่างทำให้คนประเภทนี้สามารถรักษาภาพลวงว่าตัวเองเลอเลิศในความคิดฝันของคนประเภทนี้จะเต็มไปด้วยภาพลวงตัวเองว่าดีเลิศจนพวกเขาไม่ยอมมีการปฏิสัมพันธ์และไม่ยอมมีการ เปรียบเทียบกับผู้อื่น

10. The neurotic need for perfection and unavailability -- คนประเภทนี้มักจะไฝหาความสมบูรณ์แบบในชีวิตของตนเอง จนกระทั่งนำมาซึ่งความเครียดจนกลายเป็นโรคประสาท

จากทฤษฎี Horney สรุปว่า ประสบการณ์ในสังคมและวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล หากเด็กได้รับการรังเกียจด้วยความรุนแรงและไร้เหตุผลจะทำให้เป็นโรคประสาท หากเด็กได้รับความสัมพันธ์ที่อบอุ่น ยุติธรรม เข้าใจกัน สนับสนุนกันและด้วยการให้เกียรติของพ่อและแม่จะทำให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีตามมา

กลไกในการป้องกันตัวมักจะเป็นสิ่งที่คนทั่วไปนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของคนทุกวัย ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยชรา ซึ่งเป็นวิธีการที่บุคคลใช้ในการปรับตัว เมื่อประสบปัญหาความคับข้องใจการใช้กลไกป้องกันตัวจะช่วยยืดเวลาในการแก้ปัญหา เพราะจะช่วยให้อ่อนคลายความเครียด ความไม่สบายใจ ทำให้คิดหาเหตุผลหรือแก้ไขปัญหได้ในที่สุด แต่หากบุคคลใดที่ใช้บ่อยจนเกินไปก็อาจจะก่อให้เกิดผลเสียต่อบุคคลทำให้มีแนวโน้มที่จะหลอกตนเอง ไม่ยอมรับสภาพความเป็นจริง ส่งผลให้ไม่อยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง อาจถึงขั้นป่วยเป็นโรคจิตหรือโรคประสาทได้

แนวคิดเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

จากการศึกษาความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง จากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ พบว่ามีผู้ให้ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ดังนี้

Bandura (อ้างใน สุดา สงเดช, 2546, หน้า 18) ได้ให้ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง คือ การประเมินตนเองของบุคคลตามความรู้สึกรู้สึกของตนว่ามีคุณค่าหรือไม่มีคุณค่า

Sasse (อ้างใน อรชума พุ่มสวัสดิ์, 2538, หน้า 12) ได้ให้ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง คือความรู้สึกรู้สึกของบุคคลว่าตนมีความสำคัญ มีคุณค่า มีความต้องการได้รับความเชื่อถือจากคนอื่น เพื่อที่จะเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง

อัญชลี ประสบจตุรพร (2549, หน้า 17) ได้ให้ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเองคือ ความรู้สึกว่าคุณค่า มีความเชื่อมั่นสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้โดยประเมิน มาจากประสบการณ์ที่ผ่านมา

จากแนวคิดการเห็นคุณค่าในตนเอง มีผู้ให้ความหมายคล้ายคลึงกัน ซึ่งหมายถึง การมอง ตนเองในด้านดีมีคุณค่า มองตนเองเป็นคนมีความสามารถ เชื่อมมั่นในตนเองและคาดหวังว่าตนเองจะ ประสบความสำเร็จ โดยความรู้สึกเหล่านี้เกิดขึ้นจากการประเมินในสิ่งที่ ตนกระทำที่ผ่านมา และ ปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง

ความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง

กิตติยวดี บุญเชื้อ (2540, หน้า 8-15) กล่าวว่า บุคคลที่มีความรู้สึกมีความภาคภูมิใจในตนเองจะ สามารถเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมั่นใจคิดหาวิธีทางปรับปรุงแก้ไขให้ตนเองอยู่ในสังคมได้ รู้จัก เกรงใจผู้อื่นและให้เกียรติผู้อื่น มีเหตุผลใจกว้าง

สุวรรณณี พุทธิศรี (2541) กล่าวว่า ความภาคภูมิใจในตนเองมีความสำคัญมาก เพราะเป็นพื้นฐาน ในการมองประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมาได้อย่างถูกต้องและไม่บิดเบือนรวมทั้งพร้อมที่จะเผชิญหน้า กับอนาคตได้อย่างเข้มแข็ง พร้อมที่จะรับเอาสิ่งดี ๆ เข้ามาในชีวิต

กรองกาญจน์ ใจชื่อตรง (2548, หน้า 11) กล่าวว่า บุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองจะรับรู้ คุณค่าของตนตามความเป็นจริง ตระหนักถึงศักยภาพที่แท้จริงของตน มีความสามารถในการทำงาน ให้ประสบความสำเร็จ มีจิตใจที่เปิดกว้างและยอมรับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งสามารถแสดง พฤติกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมส่วนบุคคลที่ไม่มีความภาคภูมิใจในตนเองจะขาดความเชื่อมั่น ในตนเอง มองตนเองในแง่ลบ มีความเครียดและวิตกกังวลสูง ไม่มีความพยายามทำงานที่ยากลำบาก มักเป็นผู้ตามมากกว่าการเสนอความคิดเห็น มีแนวโน้มโทษผู้อื่นและไม่สามารถยอมรับการวิจารณ์ จากบุคคลอื่นได้

ดังนั้นการมองเห็นคุณค่าในตนเอง สามารถสรุปได้ว่า บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสามารถ สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับตน เกิดความภาคภูมิใจที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะ ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมให้ประสบความสำเร็จในชีวิต พร้อมทั้งสามารถแสดงพฤติกรรม อันเหมาะสมต่อสังคมส่งผลให้ตนประสบความสำเร็จในชีวิตทุกด้าน

ลักษณะของบุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงและต่ำ

1. ลักษณะของบุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง

Braden (อ้างใน หทัยกาญจน์ บัวหนอง, 2547, หน้า 28) กล่าวถึง พฤติกรรมของบุคคลที่มี ความภาคภูมิใจในตนเองสูง มีดังนี้

1.1. มีใบหน้า ท่าทาง วิธีการพูด และการเคลื่อนไหวแฝงไว้ด้วยความแจ่มใส ร่าเริงมีชีวิตชีวา มีความปิติยินดีปรากฏอยู่ในตัว

1.2. สามารถพูดถึงความสำเร็จ หรือ ข้อบกพร่องของตนเองอย่างตรงไปตรงมา และด้วยน้ำใจจริง

1.3. สามารถเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับคำสรรเสริญ การแสดงออกด้วยความรัก ความซาบซึ้ง

1.4. สามารถเปิดใจรับคำตำหนิและไม่ทุกขร้อนเมื่อมีผู้กล่าวถึงความผิดพลาดของตน

1.5. คำพูดและการเคลื่อนไหวมีลักษณะไม่กังวล เป็นไปตามธรรมชาติ

1.6. มีความกลมกลืนกันเป็นอย่างดีระหว่างคำพูด การกระทำ การแสดงออก และการเคลื่อนไหว

1.7. มีเจตคติที่เปิดเผย อยากรู้ อยากเห็นเกี่ยวกับแนวความคิดและประสบการณ์ใหม่ๆ ของชีวิต

1.8. สามารถที่จะเห็นและสนุกสนานกับแง่ตลกขบขันของชีวิตทั้งของตนเองและผู้อื่น

1.9. มีเจตคติที่ยืดหยุ่นในการตอบสนองต่อสถานการณ์และสิ่งท้าทายมีวิญญูญาณของการเป็นคนช่างคิด และไม่เอาจริงเอาจังกับชีวิตมากเกินไป

1.10. มีพฤติกรรมการแสดงออกในทางที่เหมาะสม

1.11. สามารถเป็นตัวของตัวเอง แม้มักอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่มีความเครียด

สุวรรณา เรื่องกาญจนเศรษฐ (2550 อ้างใน ดวงรัตน์ รองกลัด, 2550, หน้า 22) ได้ กล่าวแสดงลักษณะและตัวอย่างของเด็กที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงไว้ดังนี้คือลักษณะของเด็กที่มีความนับถือตนเองสูง จะมีความภาคภูมิใจในตนเอง ทำงานได้อย่างเป็นอิสระ ไม่ต้องคอยพึ่งผู้อื่น ยอมรับความรับผิดชอบได้โดยง่าย มีความอดทนต่อความคับข้องใจได้เป็นอย่างดี ทำงานใหม่ๆ ได้ด้วยความกระตือรือร้น สามารถแสดงความรู้สึกและอารมณ์ได้หลายลักษณะ

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2543) กล่าวว่า บุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงจะเป็นคนกล้าแสดงความคิดเห็นที่คิดว่าถูกต้อง แม้ว่าความคิดเห็นนั้นจะขัดแย้งกับความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ เป็นคนที่ไม่ได้เชื่อในทุกสิ่งทุกอย่างที่ พ่อแม่ ครู อาจารย์ สอนและปฏิบัติ แต่มีการนำมาพิจารณาด้วยตนเอง ว่าสิ่งใดควรเชื่อสิ่งใดไม่ควรเชื่อ สิ่งใดควรปฏิบัติตามสิ่งใดไม่ควรปฏิบัติตาม เป็นคนที่สามารถเลือกวิชาชีพที่ตนเองชอบและเหมาะสมได้ด้วยตนเอง และเป็นคนที่สามารถเลือกคู่ครองได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องให้พ่อแม่ หรือเพื่อนเลือกให้ เป็นต้น

2. ลักษณะของบุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ

Dinkmeyer (อ้างใน หทัยกาญจน์ บัวหนอง, 2547, หน้า 30) กล่าวว่า บุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ จะมีความรู้สึกดังนี้

- 2.1. คิดว่าตนเองไม่ใช่คนสำคัญ
- 2.2. ไม่ใช่เป็นบุคคลที่คนอื่นชอบหรือไม่รู้เหตุผลที่คนอื่นมาชอบตน
- 2.3. ไม่สามารถทำอะไรได้หลาย ๆ อย่างที่อยากจะทำ หรือทำตามแนวทางที่ตนคิดว่าจะเป็น
- 2.4. ไม่แน่ใจในความคิดและความสามารถของตนเอง เห็นค่าความคิดของบุคคลอื่นและงานของคนอื่นดีกว่างานของตนเอง
- 2.5. คิดว่าไม่มีใครสนใจตนเอง
- 2.6. ไม่กล้าตำหนิใคร
- 2.7. ไม่ชอบทำอะไรที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ
- 2.8. ไม่สามารถที่จะบังคับตนเองเมื่อมีอะไรเกิดขึ้น และคาดหวังว่าทุกสิ่งทุกอย่างจะเลวร้ายลงไปอีกแทนที่จะดีขึ้น

Cloutte (อ้างใน ดวงรัตน์ รองกลัด, 2550, หน้า 23) ได้สรุปลักษณะของบุคคลที่มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองต่ำไว้ดังนี้คือ บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ มักจะมีความรู้สึกเศร้าหมอง หดหู่ และสิ้นหวังกับชีวิต มองโลกในแง่ลบ ไม่น่าอยู่ ดูเหมือนทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นมักมีแต่ความยุ่งยากและไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ รู้สึกเหมือนว่าตนเองเป็นผู้เคราะห์ร้าย

ธีระ ชัยยุทธขรรยง (2544) กล่าวว่า บุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ มีลักษณะดังนี้

1. มีปัญหาทางด้านจิตใจมากกว่าบุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง เช่น มีความวิตกกังวล นอนไม่หลับ ไม่มีความสุข และเกิดอาการผิดปกติทางร่างกาย
2. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อาจเป็นเพราะตั้งเป้าหมายในชีวิตสำหรับตนต่ำ
3. มีอาการหมกมุ่นกับความคิดตัวเอง อ่อนแอต่อการถูกปฏิเสธ และต้องการการยอมรับจากสังคมมาก
4. มีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองในทางลบ มักได้รับการปฏิเสธจากคนอื่นมากกว่าบุคคลที่มีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองในแง่ดี

5. มักมองความคิดของผู้อื่นแล้วทำลายซ้ำเติม เพื่อให้ตนเองเกิดความรู้สึกสบายใจแต่การกระทำนี้กลับเป็นผลเสียเพราะเป็นการซ้ำเติมตนเองมากขึ้น และยังทำให้ผู้อื่นเกลียดตนมากขึ้นด้วย

จากเอกสารข้างต้น สรุปได้ว่า ลักษณะของบุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเอง จะมีทั้งบุคคลที่มีความภาคภูมิใจสูงและความภาคภูมิใจต่ำ ซึ่งหากบุคคลใดมีความภาคภูมิใจในตนเองสูง

สามารถรับรู้ถึงคุณค่าของตนเองตามความเป็นจริง และยอมรับในสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง สามารถมองโลกในแง่ดี ส่งผลให้มีบุคลิกภาพที่ดีตามมาด้วย แต่ถ้าหากบุคคลใดที่มองเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ ก็จะทำให้บุคคลนั้นมองตนเองในด้านลบหรือด้านที่ตนเองไม่ดี ทำอะไรก็ไม่ประสบความสำเร็จ รวมทั้งจะมีความรู้สึกไม่เป็นมิตรกับผู้อื่น ไม่สามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นได้

ทฤษฎีการเล่าเรื่อง (Narrative Theory)

มนุษย์สามารถจดจำเรื่องเล่าได้ดี เพราะมนุษย์ใช้เรื่องราวในการเก็บบันทึกประสบการณ์ของตน ซึ่ง Mark Turner นักวิทยาศาสตร์ด้านการรู้จำ ได้เขียนไว้ในหนังสือ “The Literary Mind” กล่าวว่า “เรื่องราว หรือจินตนาการเชิงบรรยาย (Narrative imagining) คือ องค์ประกอบพื้นฐานแห่งความคิด และความสามารถในการให้เหตุผลขึ้นอยู่กับความสามารถในการเล่าเรื่อง มันคือเส้นทางหลักแห่งการมองไปยังอนาคต การทำนาย การวางแผน และการอธิบาย....ประสบการณ์ความรู้ และความคิดของเราส่วนใหญ่ถูกเรียงร้อยไว้เป็นเรื่องราว” ซึ่งไม่ใช่การลำดับเหตุผลของใครสักคน แต่เป็นการลำดับประสบการณ์ชีวิต มนุษย์สามารถอธิบายและสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นด้วยเรื่องเล่า แม้ว่าเรื่องเล่าจะอยู่คู่กับมนุษย์มานาน และความนึกคิดของมนุษย์ก็มักหนีไม่พ้นเรื่องเล่า แต่ก็ยังมีคนมองว่าเรื่องเล่าเป็นเพียงกระแสรองจากข้อเท็จจริงเท่านั้น กล่าวคือเรื่องเล่าเพียงแค่ทำให้เราสนุกสนาน แต่ข้อเท็จจริงให้ความกระจ่างแก่ปัญญา เรื่องเล่าสามารถเบี่ยงประเด็น แต่ข้อเท็จจริงเปิดเผยความจริงให้ปรากฏ เรื่องเล่าอาจเป็นเพียงพาดหัวข่าว แต่ข้อเท็จจริงคือความจริงที่ต้องการการนำเสนอ ความเข้าใจเช่นนี้ไม่ถูกต้อง ในยุคแห่งมโนทัศน์ การไม่สนใจการเล่าเรื่องจะส่งผลต่อการดำรงชีวิตของบุคคลนั้น (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2554 จาก <http://www.gotoknow.org>)

Roger C. Schank นักวิทยาศาสตร์ด้านการรู้จำกล่าวว่า “มนุษย์ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้เข้าใจเหตุผล แต่เพื่อให้เข้าใจเรื่องราว” ในโลกยุคดิจิทัล เมื่อข้อเท็จจริงมีอยู่อย่างดาษดื่น และสามารถเข้าถึงได้ในชั่วพริบตา ไม่ว่าใครก็สามารถเข้าถึงข้อเท็จจริงได้อย่างง่ายดาย ข้อเท็จจริงจึงมีคุณค่าในตัวน้อยลง สิ่งที่สำคัญกว่าจึงเป็นความสามารถในการเปลี่ยนข้อเท็จจริงดังกล่าว ให้เป็นเรื่องราวที่กระตุ้นอารมณ์ของผู้รับฟัง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ส่วนที่สำคัญที่สุดในการเล่าเรื่องก็คือ การแต่งเติมข้อความแวดล้อมให้เกิดมีอารมณ์ร่วมขึ้นมา (สมเกียรติ ตั้งนโม, 2542 : 60)

จะเห็นได้ว่า เรื่องเล่าเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับความ “สร้างสรรค์” เพราะ สามารถส่งเสริมให้เราเข้าใจสถานการณ์ด้วยการผูกโยงเรื่องราวหนึ่งกับข้อความแวดล้อมของอีกเรื่องหนึ่ง นอกจากนั้น

เรื่องเล่ายังเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับความ “โดนใจ” อีกด้วย เพราะทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์และความรู้สึกร่วมได้ ความ “สร้างสรรค์” นั้น เป็นเรื่องของความสามารถในการค้นพบรูปแบบของสถานการณ์ และโอกาสที่ซ่อนเร้นอยู่ เพื่อสร้างสรรค์ศิลปะทั้งงดงามและเปี่ยมคุณค่า เพื่อรังสรรค์ปั้นแต่งถ้อยคำอันน่าพอใจ และเพื่อเชื่อมต่อกับความคิดที่กระจัดกระจาย จนกลายเป็นนวัตกรรมใหม่ๆ ในขณะที่ความ “โดนใจ” หรือ high touch นั้น คือความสามารถในการเข้าถึงจิตใจของผู้อื่น ความเข้าใจในความลุ่มลึกละเอียดอ่อนแห่งการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ การค้นพบความสุขในตนเอง แล้วถ่ายทอดไปสู่ผู้อื่น ตลอดจนการก้าวข้ามความจำเจแห่งกฎเกณฑ์ปกติ ไปสู่การไล่ล่าเป้าหมายใหม่ และความหมายใหม่แห่งชีวิต ซึ่งทั้งความ “สร้างสรรค์” และความ “โดนใจ” นี้ ถือเป็นความถนัดที่สำคัญ 2 ประการของบุคคลที่กำลังเดินทางเข้าสู่ยุคใหม่ “ยุคมโนทัศน์” อันเป็นยุคที่อุดมไปด้วยความหลากหลายทางความคิด และเป็นยุคของแนวคิดใหม่ในการใช้ชีวิต

Don Norman เขียนไว้ในหนังสือ “Things that Make Us Smart” เกี่ยวกับความ “สร้างสรรค์” และ “โดนใจ” เอาไว้ว่า “เรื่องเล่ามีคุณสมบัติที่เยี่ยมยอด ในการให้รายละเอียดที่คนมองไม่เห็น ซึ่งแตกต่างจากการแก้ปัญหาด้วยเหตุและผล ที่มองสภาพการณ์อย่างหยาบๆ และละทิ้งความรู้สึกทางอารมณ์ เรื่องเล่านั้นรวมเอาทุกสิ่ง ไม่ว่าจะเป็นข้อมูล ความรู้ ข้อความแวดล้อม และอารมณ์ เข้าไว้ด้วยกันเป็นหนึ่งเดียว” ความสามารถในการสรุปใจความ การวางกรอบความคิด และการส่งต่ออารมณ์ความรู้สึก กลายเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในยุคแห่งมโนทัศน์ (มาลิน ธราวิจิตรกุล, 2551)

ดังนั้นการเล่าเรื่อง ย่อมหมายถึงการปรุงแต่งด้วยอารมณ์ เพื่อความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในสถานการณ์ ที่ย้าเตือนว่าของจริงมักถูกมองข้าม เราคือเรื่องเล่าของตัวเอง เราบ่มเพาะประสบการณ์ ความคิด และอารมณ์ ตลอดหลายปีที่ผ่านมา ให้กลายเป็นเรื่องเล่า เพื่อส่งต่อให้กับผู้อื่น และเล่าให้ตัวเองฟัง ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการเล่าเรื่องให้แก่ตนเอง

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัชร อ้นนาค และคณะ (2543) ได้ศึกษา การทารุณทางเพศในเด็ก : ผลกระทบต่อครอบครัว และกลไกการปรับตัว โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากแฟ้มประวัติเด็กที่ถูกทารุณทางเพศของมูลนิธิศูนย์พิทักษ์ สิทธิเด็ก และจากการสัมภาษณ์ สังเกตการทำกิจกรรมกลุ่มกับเด็กและสมาชิกในครอบครัวโดยตรง ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่ถูกทารุณทางเพศส่วนใหญ่ อยู่ในครอบครัวแตกแยก มีพ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง ครอบครัวมีเศรษฐกิจฐานะต่ำ ที่อยู่อาศัยไม่เป็นสัดส่วน สมาชิกในครอบครัวนอนรวมกันในห้องเดียว บิดามารดาขาดทักษะในการเลี้ยงดูลูก เมื่อเกิดปัญหาไม่สามารถจัดการกับปัญหาได้ มักใช้กลไกการปรับตัวในลักษณะยอมจำนนต่อเหตุการณ์ ปลอบยให้สถานการณ์คลี่คลายไปเอง และรอรับความช่วยเหลือจากองค์กรทางสังคม การนำกิจกรรมกลุ่มมาช่วยในการบำบัดฟื้นฟูสภาพจิตใจแก่เด็กและสมาชิกครอบครัว ในครั้งนี้ ช่วยให้สมาชิกมีความสัมพันธ์ที่ดี เกิดความเห็นอกเห็นใจ และมีภาพลักษณ์ต่อตนเองและครอบครัวทางบวก สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันกิจกรรมกลุ่มช่วยให้พ่อแม่ได้รับรู้และทักษะในการดูแลลูก เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นซ้ำ และช่วยให้ดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการทารุณทางเพศรับผลกระทบทั้งทางร่างกาย จิตใจ และการปรับตัวในสังคม จำเป็นต้องได้รับการบำบัดฟื้นฟูสภาพจิตใจเป็นระยะเวลานาน และยากที่จะแก้ไขให้กลับคืนสู่ปกติ ดังนั้นการให้ความรู้และทักษะการดูแลเด็กแก่พ่อแม่และประชาชนทั่วไป ตลอดจนให้รู้จักการป้องกันตัวเองให้พ้นจากภาวะวิกฤตจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบัน

พัชรินทร์ อรุณเรือง (2545) ได้ศึกษา ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มต่อความสามารถในการฟื้นพลัง และกลวิธีการเผชิญปัญหาของวัยรุ่นตอนต้น ใช้วิธีการเชิงสำรวจ ผลการวิจัยพบว่า 1) วัยรุ่นตอนต้น มีความสามารถในการฟื้นพลังโดยรวมค่อนข้างสูง โดยมีลักษณะความสามารถในการฟื้นพลังด้านการสร้างสัมพันธภาพในระดับสูง 2) วัยรุ่นตอนต้น เผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหามาก แบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมค่อนข้างมาก และแบบหลีกเลี่ยงในระดับปานกลาง 3) นักเรียนหญิงมีความสามารถในการฟื้นพลังสูงกว่าและเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหามากกว่านักเรียนชาย 4) นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและปานกลาง มีความสามารถในการฟื้นพลังสูงกว่า และเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหาและแบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม มากกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ 5) ความสามารถในการฟื้นพลังมีความสัมพันธ์ทางบวกกับ กลวิธีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหา และแบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม การวิจัยส่วนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อศึกษาผลของการปรึกษาเชิง

จิตวิทยาแบบกลุ่ม ต่อความสามารถในการฟื้นฟูพลังและกลวิธีการเผชิญปัญหาของวัยรุ่นตอนต้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 36 คน ที่คัดเลือกมาจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยส่วนที่ 1 แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 18 คน และกลุ่มควบคุม 18 คน โดยจัดนักเรียนที่สนใจเข้าร่วมกลุ่มอยู่ในกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม เข้าร่วมกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาตามแนวคิดพิจารณาความเป็นจริง 11 ครั้ง ในระยะเวลา 6 สัปดาห์ติดต่อกัน

การผลการวิจัยจะพบว่า การฟื้นฟูพลังโดยใช้กลวิธีป้องกันตนเองเพื่อขจัดปัญหาวัยรุ่นตอนต้น จะมีความสามารถในการฟื้นฟูพลังได้สูงจากการสร้างสัมพันธภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวัชร อੰนาค และคณะ ที่ว่าการนำกิจกรรมกลุ่มมาช่วยในการบำบัดฟื้นฟูสภาพจิตใจแก่เด็กและสมาชิกครอบครัว จะช่วยให้สมาชิกมีความสัมพันธ์ที่ดี เกิดความเห็นอกเห็นใจ และมีภาพลักษณ์ต่อตนเอง และครอบครัวทางบวก สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้วัยรุ่นตอนต้น ยังมีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหามากแบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมค่อนข้างมาก สอดคล้องกับผลจากวิจัยของวัชร อੰนาค และคณะ ที่กล่าวว่า เด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศมักใช้กลไกการปรับตัวในลักษณะยอมจำนนต่อเหตุการณ์ปล่อยให้อาณัติการกระทำคลี่คลายไปเอง และรอรับความช่วยเหลือจากองค์กรทางสังคม

